

MTA Ökológiai Kutatóközpont

Kutatási stratégia 2016-2019

2016. április. 29.

**Báldi András
főigazgató**

MTA
ÖKOLÓGIAI
KUTATÓKÖZPONT

Mottó

Ökológiai tudással az élővilágért és a fenntartható jövőnkért

Küldetés

A Kutatóközpont fő küldetése a magasszintű felfedező és célzott kutatás az ökológia bármely területén, beleértve interdiszciplináris kutatásokat is. Feladata az élővilág és az ökoszisztémák megőrzését elősegíteni kutatási eredményekkel, melyeket a hazai, EU-s és nemzetközi szakpolitikában, az oktatásban és az ismeretterjesztésben is megjelenít, elősegítve a fenntartható fejlődést hazánkban és határainkon túl.

Jövőkép

Az MTA Ökológiai Kutatóközpont az ökológia hazai és nemzetközi téren ismert és elismert kutatóhelye. Versenyképes kutatócsoportok alkotják, melyek vonzzák a hallgatókat, és ahol fiatalos szellemi energiával végzett élvonalbeli tudományt művelünk, miközben idehaza a biológiai sokféleség óvó szakértője feladatát is ellátjuk. Rangos publikációkat közlünk szakterületi, multidiszciplináris, esetenként kiválósági (pl. Nature Index-es) lapokban. Teljesítményünk elismeréseként jelentős nemzetközi szakmai és szakmapolitikai csoportokban és hálózatokban veszünk részt, kiemelten kutatási projekteknél, melyekben vezető szerepet is játszunk. A kutatóközpont kutatói állománya is nemzetközi, egyrészt az itt dolgozó vendégkutatók, másrészt a külföldön kutató fiatal kollégák révén; mindez egy pezsgő, inspiráló környezetet teremt, melyhez telephelyeink szépsége és fekvése jelentősen hozzájárul. Az ÖK Magyarország és a régió mértékadó intézménye a biodiverzitás és az ökoszisztémák tekintetében, ideértve mind a vízi, mind a szárazföldi területeket. A szakpolitika felé pro aktívan készítjük elő szakmailag kidolgozott iránymutatásunkat, de környezeti haváriák vagy egyéb megkeresések esetében mind a döntéshozók, mind a társadalom felé tudunk megalapozott véleményt formálni.

Stratégiai célok

A SWOT elemzések az intézeteknél történtek. A kutatóközponti stratégiába olyan célok kerültek, melyek (i) az intézeti célok összegzéseként születtek meg, (ii) melyek kutatóközponti szintűek, és (iii) melyek túlmutatnak a jelenlegi struktúrán. Jelentős az átfedés a négy stratégia között, hiszen például a kiemelkedő publikálás célt sehonnan sem lehet kihagyni, ugyanakkor a kutatóközpontnak vannak az intézetek felett álló célkitűzései is.

Vevői nézőpont

A vevői nézőpont elsősorban „termékeinkre”, azaz a tudományunkra, pályázatainkra, leendő intézeteinkre koncentrál.

- **Nemzetközi láthatóság növelése:** A tudományos teljesítmény, beleértve a „kiváló”, például Nature Index-es publikációkat, növelése. Kiemelkedő, „vonzó” kutatók

- alkalmazása. A „láthatóság növelése” érdekében részt venni szimpóziumok, nagyobb konferenciák szervezésében, szakmai társaságok és, folyóiratok bizottságában.
- **Terepi kísérleti munka:** Nemzetközi trend a leíró kutatások dominanciájának csökkenése, és a kísérletes – ám költséges – vizsgálatok térnyerése. További infrastruktúrák kiépítése fontos célkitűzés.
 - **Ökoszisztéma-funkció és -szolgáltatás:** A kísérleti ökológiai kutatómunka jelentősen hozzájárul az ökoszisztémák működésének a megértéséhez. A funkcionalitás és ok-okozati összefüggések kutatása egyre inkább a fő nemzetközi kutatási irányt jelenti. Kiemelendő azoknak a funkcióknak a kutatása, melyek hasznot hajtanak az emberiségnek: ezeket nevezzük ökoszisztéma-szolgáltatásoknak. E terület a H2020 pályázati kiírások megkerülhetetlen része, kutatása fontos prioritás.
 - **„Big data”:** A nagy adatbázisok hatékony felhasználásának igénye elérte az ökológiát, hiszen kialakultak a sok milliós rekordokat tartalmazó adatbázisok. Magyarországon az MTA ÖK-nak több nagy adatbázisa van. Ezeknek, illetve a hozzájuk kapcsolódó elemzéseknek az „élővé” tételére alapítottuk meg az Ecoinformatics Lab-ot (<http://ecoinflab.okologia.mta.hu/>); ennek továbbfejlesztése, és erre alapozva újabb projektek indítása a célunk.
 - **Nagy műszerek:** Kutatóközpontként több olyan nagyműszert tudunk megpályázni, melyek beszerzéséhez egyszerűen „kicsik” voltak az intézetek. A méret előnyeiket egyre jobban kihasználva, további drága, élvonalbeli kutatásokat lehetővé tevő műszerek átgondolt beszerzése a cél, melyek azután, több új kutatási és oktatási együttműködésre is lehetőséget biztosítanak.
 - **Interdiszciplináris kutatások** képezik a legtöbb nemzetközi pályázati kiírásnak az alapját, mivel a társadalmi problémákat csak komplex módon lehet megválaszolni. Tovább bővítjük kooperációinkat más tudományterületekkel, elsősorban a néprajz, ökológiai-közgazdaságtan és a szociológia tudományokkal.
 - **Elméleti-evolúciós kutatások** Magyarországon intézményesen hiányoznak, holott szellemi kapacitásban a világ élvonalában vagyunk. Forrásokat akarunk teremteni ezen kutatások bevonására a kutatóközpontokhoz.
 - **A vízhez kötődő környezeti problémák** megoldása komplex víztudományt igényel, melyben a vízi élővilág, és az általuk nyújtott ökoszisztéma szolgáltatások megismerése és megértése nemzeti és nemzetközi prioritás. Hazánkban a két hidrobiológiai intézettel rendelkező Ökológiai Kutatóközpont vezető szerepet kell betöltsön a víztudományok koordinálásában.

Bizalmi nézőpont

A bizalmi nézőpont esetében az MTA és a társadalom elégedettségének növelése a cél.

A kutatóközpont nagysága és eredményei révén a korábbi „OTKA méretű” pályázatok mellett immáron nagyságrenddel nagyobb pályázatokat is felvállal.

- **Társadalmi felelősségvállalás.** A hazai láthatóság növelése a cél, tudja a társadalom, hogy a biológiai sokféleség és ökoszisztémák kérdésében megalapozott szakvéleményt az MTA ÖK-től kaphat. A nemzet elfogadott tanácsadója kell legyünk a szakterületünkön. Kiemelendő a Nemzeti Botanikus Kert évi több tízezer látogatóval, mely alkalmat kínál a kutatóközpont küldetésének, kutatásainak ismertetésére. Törekszünk a látogatószám növelésére, illetve „élményfokozásra” 21. századi eszközökkel (QR kódok kihelyezése a wikimédiához, okostelefon applikációk, webkamerák, stb.). A kutatóközpont a „gazdája” kell legyen a Balatonnak, Dunának, Tiszának, erdeinknek, pusztáinknak, ahol

megtalálható a szükséges tudás a társadalom részéről felmerülő kérdések megválaszolására.

- Mind a Nemzeti Botanikus Kertet Vácrátóton, mind a tihanyi székhelyünket kiváló adottságai szakmai rendezvények tartására predesztinálja, melyek révén ismertségünket tudjuk növelni, és bevételt tudunk generálni. Célunk az e területen levő számos lehetőség kiaknázása.
- **Célzott és felfedező kutatások egyensúlya.** Mint MTA intézmény, elsősorban szakmai kiválóságunk alapján mérettetünk meg, és nyerjük el a fenntartó elismerését – a társadalom bizalmát viszont a gyakorlati, esetenként triviális és hétköznapi problémák megoldásával lehet elnyerni. Ezért a célzott és felfedező kutatások kényes egyensúlyának fenntartása, illetve folyamatos adaptálása a külső környezethez fontos feladat.
- **Minőségbiztosítás.** Megfelelő teljesítménymutatók rendszerének felállítása megtörtént (tudományos minősítési szabályzat), ennek esetleges kiegészítése, illetve következetes végrehajtása biztosíthatja a stratégiai célok megvalósulását.

Folyamatok nézőpontja

Ebben a pontban a belső működésünk javításával kapcsolatos stratégiai célokat foglaltuk össze.

- **Kutatócsoportok.** A világ vezető műhelyei kutatócsoportokként dolgoznak, így az Ökológiai Kutatóközpont célja is olyan kutatócsoporti struktúra kialakítása/fejlesztése, ahol a vezető kutató és a köré szerveződő csoport, kisebb részben meghatározott alaptámogatási, nagyobb részben pályázati és megbízási forrásokból végez élvonalbeli kutatásokat. Ez a felelősség és a források „leosztását” jelenti a csoport szintre, azaz oda, ahol a leginkább érintettek találhatóak.
- **Hatékonyág.** A kutatóközpont számos jelentős forrással rendelkezik, műszerek, eszközök, gépjárművek, hajók, stb tekintetében. Célunk ezeknek az intézetek között koordinált fejlesztése, illetve hatékony kihasználása a kutatócsoportok között. Minőségi műszerparkunk kialakulására és fejlődésére építve egyre nagyobb hangsúlyt fogunk fektetni külső megrendelések elérésére.
- **Adminisztráció.** Alap elvárás, hogy a működés és gazdálkodás során a tevékenységeket szabályszerűen, gazdaságosan, hatékonyan és eredményesen hajtsa végre az intézmény. Az eredményes kutatásoknak feltétele a háttér folyamatok hatékony működése – ezt sajnos a külső környezet az elmúlt években jelentősen megnehezítette (új könyvelési rendszer, új illetményszámfejtési rendszer, stb). További nehézségeket jelentenek az alacsony bérek és ezzel a csekély vonzereje a kutatóközpontnak, illetve a telephelyi széttagoltság. Célunk, hogy mindezeket a nehézségeket leküzdve kialakuljon egy bizalmi légkör a kutatókkal, és a körülményekhez képest gyorsan és hatékonyan tudjunk működni, például a naprakész projekt nyilvántartással. Ennek érdekében áttekintjük a leggyakoribb kutatókat érintő folyamatokat és megvizsgáljuk, hogy hol lehetne egyszerűsíteni a folyamatokat. A nem tudományos rendezvényeinken a teljes munkatársi közösséget várjuk, illetve a két saját üzemeltetésű telephely – Tihany és Vácrátót – a nem kutató munkatársakat vendégségbe vesszük.

Tanulás-fejlődés nézőpontja

Ebben a nézőpontban a humán erőforrás-fejlesztéssel kapcsolatos stratégiai célokat, feladatokat foglaltuk össze.

- A jelenlegi támogatási struktúrában elsősorban pályázati, külső forrásokon tudjuk bővíteni a kutatói és asszisztensi létszámot. A meglévő kollégák esetében kurzusok szervezése, hazai és külföldi tapasztalatsere, és egyéb módokon tudjuk a továbbképzést elősegíteni. Például az eddigi sikeres cikkíró kurzusok mellett további kurzusok szervezése a fiatal kutatók számára, elsősorban statisztikai témákban.
- Kiemelt figyelmet fordítunk a kutatók és az adminisztráció felkészítésére a H2020-as, és egyéb nemzetközi források elnyerése és kezelése céljából.
- Célunk a legjobb hallgatókkal kialakítani a munkakapcsolatot, szerepet játszani az utánpótlás nevelésben, oktatásban, kiemelten a felsőoktatásban.
- Továbbra is érvényesítjük az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség elvét, kiemelten kezeljük a női munkatársak támogatását. Célunk fenntartani a kutatóközpontban a már most meglévő azonos arányt a női és férfi dolgozók között.

A stratégiai célok végrehajtásának pénzügyi feltételei

- A stratégiai célok nagyobb részének megvalósítása jelentős forrást igényel. Ezt előreláthatólag külső forrásokból kell előteremteni.
- Számos feladat elérhető szervezési illetve csekély forrásigényű megoldásokkal, illetve szemléleti változásokat igényel. A stratégiai célok elérése érdekében a kutatókat elsősorban nem anyagi eszközökkel fogjuk (tudjuk) motiválni. Anyagi lehetőségek – és ezek hatékony felhasználása – a külső források meglétének a függvényei.
- Legfontosabb lépés a kutatócsoportok kialakítása, és ezzel a felelősséget vállaló vezető kutatók előtérbe helyezése. Az ő sikerességükön fog múlni a pénzügyi feltételek megteremtése, és a hatékonyság növelése szervezeti átalakításokkal.